

Παρέμβαση στην ενότητα «Δικηγόροι και κοινωνία»

Οι τεχνολογικές εξελίξεις της εποχής μας είναι γεγονός ότι έχουν επιφέρει σημαντικές αλλαγές, τόσο στο στάδιο της ποινικής διαδικασίας όσο και κατά την διάρκεια της κύριας- αποδεικτικής ποινικής διαδικασίας, δημιουργώντας ωστόσο παράλληλα, σοβαρά ζητήματα στοιχειώδους σεβασμού των βασικών αρχών του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών ελευθεριών.

Στην προμετωπίδα των σοβαρών αυτών παραβιάσεων, αναμφίβολα συγκαταλέγεται και η ανάλυση DNA ως αποδεικτικό μέσο με την ειδική μορφή πραγματογνωμοσύνης. Μετά την αποκωδικοποίηση του DNA, δόθηκε στη Δικαστική εξουσία ένα όπλο αυξημένης αποδεικτικής ισχύος, λόγω ακριβώς της υποτιθέμενης «αντικειμενικότητας» και «καθολικής ορθότητας» του εργαλείου αυτού, η θεσμοθέτηση του οποίου ενεργήθηκε με τον πρώτο «αντιτρομοκρατικό» νόμο 2928/2001, θεσπίζοντας το νομικό πλαίσιο ειδικού δικαίου για τις υποθέσεις «τρομοκρατίας», που φυσικά αποτελεί ένα καθεστώς εξαίρεσης των γνωστών άρθρων του ΚΠΔ, 183 επ. Η ίδια η νομοθετική πρόβλεψη της υποχρεωτικής- ακόμη και βίαιης- λήψης γενετικού υλικού, ακόμη και πριν από την άσκηση ποινικής δίωξης, συνιστά σαφή υποχώρηση των ατομικών συνταγματικών δικαιωμάτων της αξιοπρέπειας και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων του κατηγορουμένου, χάριν της ουσιαστικής αλήθειας και δημοσίου συμφέροντος. Ακόμη χειρότερα, από τα γενετικά αποτυπώματα διαφόρων ποινικών δικογραφιών δημιουργείται αρχείο γενετικού υλικού, χωρίς στην πράξη να έχουν εξασφαλιστεί βασικές θεσμικές εγγυήσεις, ενώ καταστρέφονται οριστικά μόνο μετά το θάνατο του προσώπου που αφορούν. Με αυτόν τον τρόπο όμως εισάγεται και διευρύνεται η έννοια του «υπόπτου», αφού τα δείγματα ασφαλώς και «αξιοποιούνται» για την «διαλεύκανση» άλλων και μάλιστα απεριόριστων ποινικών δικογραφιών.

Τα τελευταία χρόνια πληθαίνουν δυστυχώς οι υποθέσεις, όπου η Αντιτρομοκρατική Υπηρεσία «εισφέρει» τέτοια αμφιλεγόμενα, αν όχι ύποπτα και σκόπιμα, «στοιχεία» σε τρύπιες και στημένες δικογραφίες, παρουσιάζοντάς τα μάλιστα ως αναμφισβήτητα στοιχεία ενοχής, γεγονός που δυστυχέστατα αποδέχεται μια μεγάλη μερίδα δικαστών, παρά τα αντίθετα διεθνή επιστημονικά δεδομένα. Απολύτως χαρακτηριστικές είναι οι μεθοδεύσεις των οργάνων καταστολής και οι κορυφαίες δικονομικές αυθαιρεσίες σε βάρος ολόκληρων πληθυσμών από χωριά της Χαλκιδικής, που συμμετείχαν στις κινητοποιήσεις ενάντια στην ανοιχτή εξόρυξη της El Dorado, με τη βίαιη απόσπαση DNA και την ευρεία χρήση τηλεφωνικών υποκλοπών και παρακολουθήσεων εκατοντάδων προσώπων, που είχαν κληθεί να εξετασθούν ως απλοί μάρτυρες, αλλά και του Τάσου Θεοφίλου, της Ηριάννας Β.Α. και του Περικλή, που αθωώθηκαν ομόφωνα και χωρίς αμφιβολίες μετά από πολύμηνη ή και πολυετή άδικη φυλάκισή τους. Οι περιπτώσεις αυτές, που έγιναν πανελληνίως γνωστές, είναι βέβαια εντελώς ενδεικτικές και ασφαλώς δεν εξαντλούν το σύνολο των περιπτώσεων, αναδεικνύουν δε με έξοχο τρόπο το ζήτημα ότι το DNA στο ποινικό δικαστήριο είναι απλή ένδειξη και όχι βέβαια απόδειξη ενοχής. Και τούτο γιατί από τη μια μεριά υπάρχει πάντα η

περίπτωση των ψευδών ή ακόμη και κατασκευασμένων αποτελεσμάτων, η απόσταση των οποίων εξαρτάται αποκλειστικά και μόνο από το κίνητρο του ερευνητή. Κι από την άλλη πλευρά, τα λάθη που γίνονται μέσα στα εγκληματολογικά εργαστήρια, λόγω μη τήρησης των κανόνων τόσο κατά τη συλλογή, και την επεξεργασία, όσο και κατά την ταυτοποίηση δειγμάτων DNA δεν είναι καθόλου σπάνια. Έτσι, αν μια διαδικασία μέσα σ' ένα εργαστήριο δεν γίνεται σωστά, π.χ. αν αυτός που κάνει τον έλεγχο, πιάσει – για παράδειγμα – την ώρα του ελέγχου του δείγματος, κάποιο άλλο δείγμα ενός ατόμου και στη συνέχεια πιάσει το δείγμα που θέλει να επεξεργασθεί, εκείνη την ώρα «επιμολύνει» το δείγμα μ' ένα άλλο δείγμα. Τα παραπάνω δικαιολογούν την ισχυρή επιφύλαξη ότι το γενετικό υλικό μπορεί να αποτελέσει υπερ-όπλο στα χέρια της αστυνομίας για τη δημιουργία «στοιχείων» και την συνειδητή κατασκευή ενόχων. Αποκαλυπτική είναι η περίπτωση Θεοφίλου, όπου, σύμφωνα και με την απόφαση του Αρείου Πάγου, έλαβε χώρα ταυτόχρονη επεξεργασία του πειστηρίου δείγματος με το γενετικό υλικό του με σοβαρό κίνδυνο επιμόλυνσης. Ακόμη όμως και στην περίπτωση που ο έλεγχος πραγματοποιηθεί σωστά, είναι επιστημονικά αποδεδειγμένο ότι κανείς δεν μπορεί να πει με βεβαιότητα ούτε το πότε αφέθηκε το γενετικό υλικό στο αντικείμενο – πειστήριο πάνω στο οποίο βρέθηκε ούτε το πώς βρέθηκε πάνω σ' αυτό, καθώς υπάρχει πάντα η περίπτωση της δευτερογενούς μεταφοράς του γενετικού υλικού πάνω στο αντικείμενο: Να έχει δηλαδή μεταφερθεί DNA κάποιου μέσω τρίτων προσώπων. Έχει δε καταγραφεί σε μελέτες ότι DNA μας δίνει και το απλό άγγιγμα κάποιου, το οποίο αποκαλείται «DNA αγγίγματος», ενώ με τον ακριβώς τρόπο, το DNA μπορεί να μεταφερθεί όχι μόνο από άνθρωπο σε άνθρωπο αλλά και σε ένα αντικείμενο δια της επαφής, οπότε πρόκειται για τριτογενή ή τεταρτογενή μεταφορά γενετικού υλικού, όπως και πάλι αποδείχθηκε ότι συνέτρεχε στην περίπτωση Θεοφίλου.

Για όλα αυτά, ακόμη και ο ίδιος ο Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων σε γνωμοδότησή του το 2008 (2008/C 89/01), αναγνωρίζει την περιορισμένη αποδεικτική σημασία του μέσου, αποφαινόμενος πως είναι δυνατόν ένας κατηγορούμενος να έχει συνδεθεί εσφαλμένα με συγκεκριμένο «προφίλ DNA», για πολλούς λόγους: γιατί υπάρχει ανεπαρκής ποιότητα δειγμάτων DNA κατά τη συλλογή τους, είτε λόγω τεχνικών σφαλμάτων κατά την ανάλυση κ.λπ. Για να άρει ακριβώς αυτή την επικίνδυνη αμφιβολία η δικονομία παρέχει τη δυνατότητα μιας δεύτερης εξέτασης DNA, όταν η πρώτη αποβεί θετική (άρθρο 200Α ΚΠΔ), κάτι που όμως δεν έγινε στην περίπτωση της Ηριάννας...

Κατ' ακολουθία των παραπάνω, είναι προφανές ότι **η λήψη DNA (και μάλιστα η υποχρεωτική ή και βίαιη) είναι αφενός όχι μόνο ένα ιδιαίτερα επικίνδυνο μέτρο, που έρχεται σε αντίθεση ακόμη και με βασικούς συνταγματικούς κανόνες (αρχή της αναλογικότητας άρθρο 25 Σ.) και οπωσδήποτε με το αναφαίρετο δικαίωμα του κατηγορουμένου στη μη αυτοενοχοποίησή του, κυρίως όμως δεν συνιστά ένα αντικειμενικό και αμάχητο στοιχείο ενοχής και τουλάχιστον όχι τέτοιο που να δικαιολογεί τέτοια κατάφωρη παραβίαση συνταγματικών δικαιωμάτων.**

Γι' αυτό και **το Συνέδριό μας θα πρέπει να αναγνωρίσει** τον σπουδαίο και προφανή κίνδυνο ή την (έστω και κατ' εξαίρεση ή κατά περίπτωση) κάμψη θεμελιωδών ελευθεριών και ατομικών δικαιωμάτων, καθώς και η γενικευμένη και αδιαβάθμητη ποιοτική και ποσοτική αναβάθμιση όλων των κατασταλτικών πρακτικών και μηχανισμών και η

επιχείρηση εφαρμογής μιας κατάστασης εξαίρεσης, που φαινομενικά αφορά σε μια συγκεκριμένη μερίδα πολιτικών δράσεων και προσώπων, μπορεί να οδηγήσει στην εδραίωση και εφαρμογή μιας συρρικνωμένης νομιμότητας, που στο εγγύς μέλλον μπορεί να διευρυνθεί ακόμη περισσότερο, αφορώντας σε ολόένα και μεγαλύτερα τμήματα της κοινωνίας, απειλώντας ευθέως τις ελευθερίες όλων και μεταβαίνοντας σε ολισθηρή επιφάνεια σ' ένα όλο και περισσότερο ποινικό και όλο και λιγότερο κοινωνικό κράτος. Μέσα στο ίδιο αυτό πλαίσιο έχουμε δυστυχώς υπάρξει μάρτυρες ακόμη και της νομιμοποίησης των βασανιστηρίων (και μάλιστα από την κορυφή της εκτελεστικής εξουσίας, όπως στην περίπτωση του Νίκου Ρωμανού και των λοιπών 3 τότε συγκατηγορουμένων του).

Η παράλληλη αλλά και σταθερή άνοδος των αδικημάτων κατά της «πολιτειακής εξουσίας» (διατάραξη κοινής ειρήνης, διέγερση, παράνομη βία, στάση κλπ.-με την αυστηροποίηση των προβλεπόμενων βάσει του σχεδίου νέου Ποινικού Κώδικα και την πρόσθεση νέων), που αναμφίβολα δημιουργούν ένα θολό πλέγμα γεμάτο γκριζες ζώνες για όλα γενικά τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις συνταγματικά κατοχυρωμένες έως σήμερα ελευθερίες, δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι εξελίσσεται παράλληλα με την κατεδάφιση των όποιων μέχρι σήμερα νομικών κεκτημένων, τον βαθύ ακρωτηριασμό κάθε δικαιώματος κι ελευθερίας, τις συνεχείς καταστρατηγήσεις βασικών πολιτικών ελευθεριών και στοιχειωδών εργατικών και ανθρώπινων δικαιωμάτων, μέσα σε συνθήκες όξυνσης της οικονομικής κρίσης, για την οποία οι μόνες προβεβλημένες από το κυρίαρχο σύστημα διέξοδοι φέρονται να είναι ο εθνικισμός και ο φασισμός,

Ο αυταρχισμός αναπτύσσεται πλέον όχι μόνο ποσοτικά, αλλά κυρίως ποιοτικά κατά των εργαζομένων και των αγωνιζόμενων τμημάτων της κοινωνίας, αναιρώντας πλήρως κάθε δημοκρατικό κεκτημένο και ανατρέποντας πλήρως όλα τα εργασιακά δικαιώματα, που κατακτήθηκαν με αίμα εδώ και πολλές δεκαετίες, (όπως π.χ. το δωρο, αλλά και οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας, το δικαίωμα της απεργίας, του συνδικαλισμού κ.ά.).

Ζούμε σε μια επικίνδυνη εποχή. Χρειάζεται αφύπνιση όλων μας και στην κατεύθυνση αυτοί οι Δικηγορικοί Σύλλογοι της χώρας έχουν καθήκον και υποχρέωση, να πάρουν συγκεκριμένη και αταλάντευτη θέση υπέρ της κοινωνικής έννοιας του δικαίου, των δημοκρατικών αρχών, των λαϊκών ελευθεριών και της κοινωνικής δικαιοσύνης, υπερασπιζόμενοι ανυποχώρητα και δυναμικά τα κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα της μεγάλης κοινωνικής πλειοψηφίας. Πολύ περισσότερο που η απαξίωση του κόστους εργασίας και η φτωχοποίηση μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού οδηγεί σε έναν ολικό εκφασισμό του πολιτικού σκηνικού, αναδεικνύοντας την εγκληματική (και τρομοκρατική) οργάνωση της Χρυσής Αυγής (απόρροια της κρίσης, όπως συνέβη και στην εποχή της ανόδου του Χίτλερ) ως τη μόνη διέξοδο για μια σημαντική μερίδα πολιτών.

Η περιφρόνηση για τις συνταγματικές και νομικές φόρμες, η εξύμνηση της βίας, οι απάνθρωπες ιαχές (αλλά και φονικές πράξεις) κατά προσφύγων και μεταναστών, ακόμη και μικρών παιδιών, η άρνηση όλων των ιδεών που υπεραμύνονται της ελευθερίας, της ανθρωπιάς και της ισότητας, η απαίτηση για σταθερό και ισχυρό κράτος, η αποθέωση του πολέμου ως την υψηλότερη μορφή ανθρώπινης δραστηριότητας δεν αποτελούν δυστυχώς

ιδιαιτερότητες του φασισμού και των γκάγκστερς της Χρυσής Αυγής -εκφράζονται όμως με μεγαλύτερη βιαιότητα από το φασισμό.

Γι' αυτό και αποτελεί πρόκληση, στο συγκεκριμένο σημείο, η τροποποίηση, που προβλέπει το σχέδιο για την τροποποίηση του Ποινικού Κώδικα, που έχει δοθεί προς διαβούλευση, ένα νομοθέτημα με αναμφισβήτητες και εντυπωσιακά θετικές, αλλά και κραυγαλέα αρνητικές ή ανεπίκαιρες ρυθμίσεις.

Αντίθετα με αυτό που θα αναμέναμε, το σχέδιο αυτό περιλαμβάνει δυστυχώς πολλά «δώρα» και ποικίλα ευεργετήματα προς την υπόδικη Χ.Α. Έτσι, η προτεινόμενη τροποποίηση του ΠΚ 187, που έρχεται εν μέσω της δίκης της Χ.Α., προβλέπει τα εξής:

A) Το αδίκημα της Διεύθυνσης Εγκληματικής Οργάνωσης υποβιβάζεται σε απλή επιβαρυντική περίπτωση του αδικήματος της ένταξης σε εγκληματική οργάνωση η οποία (ένταξη) αντιμετωπίζεται και με την τροποποίηση με το ίδιο πλαίσιο ποινής που ισχύει μέχρι τώρα 5-10 χρόνια, ενώ με την ισχύουσα μορφή του άρθρου 187 Π.Κ. η Διεύθυνση Εγκληματικής Οργάνωσης απειλείται με ποινή κάθειρξης 10-20 ετών. Συνεπώς το ελάχιστο όριο της απειλούμενης ποινής των 10 ετών παύει να υφίσταται και μετατρέπεται από ελάχιστο σε μέγιστο.

Η τροποποίηση αυτή αποτελεί ευθεία παρέμβαση στην εκκρεμή δίκη της Χρυσής Αυγής, που συμπληρώνει τέσσερα χρόνια και φτάνει στο τέλος της, με συντριπτικό αποδεικτικό υλικό κι είναι ένα ανέλπιστο δώρο για όσους κατηγορούνται για την Διεύθυνση της Χρυσής Αυγής ως Εγκληματικής Οργάνωσης, δηλαδή ολόκληρη την ηγεσία της και συνολικά για 20 από τους 68 κατηγορουμένους. Και τούτο διότι εάν η διάταξη αυτή ψηφιστεί όπως προτείνεται μέχρι να τελειώσει η δίκη, θα υπερισχύσει της προηγούμενης λόγω της αρχής της ευνοϊκότερης ρύθμισης και θα οδηγήσει σε πλαίσιο ποινών 5-10 χρόνια αντί για 10-20 που ισχύει τώρα. Αυτό ουσιαστικά θα σημάνει ατιμωρησία του αρχηγού και της ηγεσίας και εξίσωσή τους με τα απλά εκτελεστικά όργανα.

B) Δεν είναι η πρώτη φορά που επιχειρείται τροποποίηση του άρθρου 187 Π.Κ. προς όφελος των υπόδικων για την εγκληματική οργάνωση Χ.Α. Τον Αύγουστο 2014 και ενώ η ηγεσία της βρισκόταν έγκλειστη στον Κορυδαλλό και διωκόμενη για τα αδικήματα που οδήγησαν στην σημερινή δίκη, η τότε Κυβέρνηση Σαμαρά ανακοίνωσε την πρόθεσή της να τροποποιήσει το άρθρο

187 Π.Κ. έτσι ώστε στοιχείο για το αδίκημα της Εγκληματικής Οργάνωσης να αποτελεί το οικονομικό κίνητρο των κατηγορουμένων. Αν η τροποποίηση αυτή περνούσε θα οδηγούσε σε άμεση αποφυλάκιση και απαλλαγή των κατηγορουμένων για την υπόθεση Χρυσή Αυγή στους οποίους δεν είχε αποδοθεί έως τότε οικονομικό κίνητρο. Η αποφασιστική αντίδραση του αντιφασιστικού κινήματος ματαίωσε τα σχέδια αυτά που όμως 33 έδωσαν λαβή για ψευδοερμηνείες του Π.Κ. 187 τις οποίες φυσικά εκμεταλλεύτηκαν δεόντως οι κατηγορούμενοι της Χ.Α. στην επικοινωνιακή τους ρητορική, έστω και χωρίς νομικό αποτέλεσμα. Όμως η προτεινόμενη τροποποίηση έρχεται να προσφέρει βοήθεια και σε αυτό : Αφαιρεί την ισχύουσα πρόβλεψη ότι εκ μέρους των μελών της Ε.Ο. επιδίωξη οικονομικού ή άλλου υλικού ωφέλους συνιστά

επιβαρυντική περίπτωση, δημιουργώντας νέο πεδίο ερμηνείας προς ευνοϊκότερη για τους κατεύθυνση ότι η νέα διατύπωση του αδικήματος εμπεριέχει το οικονομικό κίνητρο, εξ ου και δεν το προβλέπει χωριστά, άρα, στην προκειμένη περίπτωση που δεν έχει αποδοθεί, δεν υφίσταται και άρα ο κίνδυνος πλήρους αποποινικοποίησης των κατηγοριών της ένταξης και της διεύθυνσης επανέρχεται.

Γ) Το ίδιο ισχύει και για την έννοια «επιχειρησιακά δομημένη», η οποία προσθέτει έναν ακόμα δυσερμηνευτο γρίφο στην διάταξη που θα ερμηνευθεί ως πρόσθετο στοιχείο για τη συγκρότηση του αδικήματος, με προφανείς διαχρονικές συνέπειες.

Δ) Το ίδιο ισχύει και με την διαρκή εγκληματική δράση αντί της τωρινής διαρκούς δράσης, που αρκείται στον εγκληματικό σκοπό.

Ε) Το ίδιο ισχύει και με την αντικατάσταση της λέξης ομάδα από τη λέξη «οργάνωση». Και αυτός ο ορισμός είναι στενότερος, με ό,τι συνεπάγεται. Τρεις διατυπώσεις, επιχειρησιακά δομημένη, διαρκής εγκληματική δράση και οργάνωση, που αρκεί μία επιτήδεια ερμηνεία έστω και με μιάς, μπορούν να οδηγήσουν στην αποποινικοποίηση.

ΣΤ) Και δεν είναι το μόνο μήνυμα προς τους υπόδικους αυτούς :

Σωρεία αδικημάτων, στα οποία έχουν δεόντως επιδοθεί, είτε υποβαθμίζονται (πχ προπαρασκευαστικές πράξεις εσχάτης προδοσίας ΠΚ 135, αντιποίηση αρχής ΠΚ 175), είτε χάνουν την αυτοτέλειά τους και αναμιγνύονται με άλλες διατάξεις (πχ ρατσιστικό κίνητρο ΠΚ 81Α) είτε καταργούνται τελείως (πχ ρατσιστικά συσσίτια ΠΚ 361Β).

Ζ) Τέλος η καταργούμενη στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων αφαιρεί κάθε ουσιαστικό παρεπόμενο της καταδίκης τους κίνδυνο.

Αντί όλων αυτών, εκείνο που οπωσδήποτε θα έπρεπε να περιληφθεί στο προτεινόμενο Σχέδιο νόμου, αν η κυβέρνηση ήταν συνεπής στις μακρόχρονες εξαγγελίες της, θα ήταν να καταργηθούν εντελώς και οι δύο τρομονόμοι (άρθρα 187 και 187Α) για λόγους που προσιδιάζουν στη συνολικότερη φιλελεύθερη δικαιοσύνη αντιμετώπιση. Και όχι βέβαια, να διατηρηθεί το 187 Α αλώβητο και επαυξημένο, παρεμβαίνοντας και σε αυτό και στο 187 προκειμένου να περιορισθεί δραστικά η ποινική ευθύνη διευθυνόντων εγκληματική οργάνωση, πράγμα που στην περίπτωση του 187Α παραμένει χωρίς συνέπειες, διότι αντισταθμίζεται με την πρόβλεψη αυξημένων ποινών στα αδικήματα που αποδίδεται τρομοκρατική επιβαρυντική περίπτωση, ενώ στην περίπτωση του 187 κατ' ουσίαν απαλλάσσει τους διευθύνοντες, αφού τους εξισώνει με τα απλά εκτελεστικά όργανα.

Αρετή Σκουνάκη, μέλος ΔΣ ΔΣΘ